

NLVB-studiedag 2013 'Reformatie en tolerantie' met Kathleen Ferrier.

Zeker, we wisten dat het geen gemakkelijk onderwerp voor een jaarthema was: tolerantie. In de wetenschap dat het voorbereidingscomité van de LWF voor de gang door de Lutherdecade (2007 – 2017) heen weloverwogen tot het thema 'Reformatie en tolerantie' voor het jaar 2013 was gekomen, besloten wij er ook voor te gaan. Binnen onze eigen lutherse wereldfamilie valt er nog veel werk te verrichten als het om tolerantie ten opzichte van anderen en van elkaar gaat.

Tolerantie: het wordt zeker de laatste jaren in verband gebracht met de omgang, het samenleven met mensen van andere culturen en religies. Maar ook dichterbij in ons persoonlijk leven komt het om de hoek kijken: hoe tolerant zijn we ten opzichte van mede-nederlanders die er een andere leefstijl, opvoedingsmethoden, kerkelijke of gelovige achtergrond dan wijzelf op nahouden?

Latijns-Amerikaanse wortels

Als er iemand is, die hier vanuit een rijkdom aan persoonlijke ervaringen over mee kan praten, is dat wel Kathleen Ferrier. Surinaamse van geboorte, haar vader Johan Ferrier was de eerste president van de jonge republiek Suriname. Haar schooljaren bracht zij pendelend door tussen Nederland en Suriname. Ze besloot de talen van 'haar' continent te gaan studeren, Spaans en Portugees, en werd na het behalen van haar onderwijsbevoegdheid docent aan het Hendrik Kraemer Instituut in Oegstgeest, waar mensen worden klaargestoomd voor uitzending naar de projecten waarmee de protestantse kerken partnerrelaties onderhouden.

Daar werd ze verliefd op de man die nog steeds haar levensgezel is, Tjeerd de Boer, en reisde als zijn echtgenote met hem mee naar Chili. Het werden jaren, die bepalend waren voor hun verdere levensloop. Onder de dictatuur van Pinochet maakte ze kennis met een volk dat geen stem heeft, dat geregeerd wordt door angst en bang is om iets te denken en te zeggen. Maar de kracht van het volk kwam ook juist in die jaren van onderdrukking aan het licht, van nacht werd het dag, van dictatuur ontstond er een democratie. De generaal werd naar huis gestuurd en een vrouw in ballingschap werd president en werkt nu voor de Verenigde Naties. Kathleen en haar man werkten in een oecumenische samenwerking met de rooms-katholieke kerk in vrouwenprojecten in de sloppenwijken. Ze ervoer de kracht van de vrouwen die met elkaar werkten aan een rechtvaardige samenleving en het versterken van de positie van de vrouw.

Daarna vertrokken ze naar Brazilië, waar Tjeerd voorganger werd van de Nederlandse kerk in Sao Paulo. Een woestijn van cement, die 18 miljoen inwoners herbergt. Ook hier werd door de gezamenlijke kerken gewerkt aan de verbetering van de positie van de mensen in de 'favella's', de sloppenwijken.

Migrantenkerken

Het gezin, dat inmiddels was uitgebreid met hun twee kinderen, bleef drie jaar in Sao Paulo. Ze groeiden op in een gewelddadige samenleving, waar je je moest beveiligen tegen je medemens. Tralies voor de ramen, hekken om je huis, straatwachten die alles in de gaten hielden. Terug in Nederland verbaasde hun zoontje zich erover dat er een voordeur van glas was: is het hier dan niet gevaarlijk?

Hier raakte Kathleen betrokken bij het Platform voor niet-inheemse kerken, SKIN, dat staat voor Samen Kerk In Nederland. Er leven hier 800.000 migrantenchristenen die niet in de bestaande kerkstructuren passen en hun eigen identiteit willen ervaren. Ze leveren een waardevolle bijdrage aan de samenleving, maar het wordt ze hierin moeilijk gemaakt. Met haar persoonlijke ervaring van de jaren in Sao Paulo - hoe waardevol, hoe belangrijk het is om je geloof te kunnen uitdragen in je eigen taal - in het achterhoofd, werd ze secretaris van SKIN. Ze ondervond dat de samenleving ten diepste was veranderd en dat onverschilligheid ten opzichte van anderen steeds meer de boventoon voerde. De vrouwenbeweging van het CDA nodigde haar uit om betrokken te zijn bij een groep zwarte vluchtelingenvrouwen, die apart gezet werd. Ze werden getolereerd, kregen een plek en dat is het, verder niet zeuren. Dat moest anders. Er moesten oplossingen bedacht worden, die zowel in politiek als religieus opzicht vertaald moesten worden. Het onbespreekbare moest bespreekbaar gemaakt worden. Ze hielp het partijprogramma te

schrijven en werd kandidaat gesteld voor het CDA. Daar begon haar politieke loopbaan en schreef ze het boek 'Migrantenkerken om vertrouwen en aanvaarding'.

Politiek en de multiculturele samenleving

Het bleek een grote stap. Hoe bereik ik mijn doelen en blijf ik toch mezelf, was de vraag. Ze is tien jaar Tweede Kamerlid geweest en besloot vorig jaar zich niet herkiesbaar te stellen. Er ontstaat veel ellende door politici die denken dat ze onmisbaar zijn. Dit gevoel begon toen ze merkte dat vanzelfsprekendheden dat niet meer waren, bijvoorbeeld op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. De befaamde Nederlandse gastvrijheid? Ook die was niet meer vanzelfsprekend. Het is goed om die vanzelfsprekendheden ter discussie te stellen, ze verhullen een grote mate van desinteresse. Gaan jullie je gang maar, als ik jullie maar niet zie...Leer maar te worden zoals ik....Laat je achterlijke gewoontes maar los, je religie....Ik tolereer maar ben niet echt in je geïnteresseerd.... De consequentie van deze houding is een groot gemis en verlies aan potentieel. De diversiteit en multiculturaliteit in onze samenleving hoeft geen belemmering te zijn, maar is juist een bron van enorme kracht.

Arthur Japin beschrijft dat zo treffend in zijn boek 'De zwarte met het witte hart'. Kleur heb je nooit zelf, maar krijg je door anderen. Vanwege je kleur ervaar je belemmeringen en word je niet gezien zoals je werkelijk bent. Diversiteit geeft kleur aan de samenleving. We hebben het hard nodig, hier in Nederland en overal in de wereld.

Wat is de echte crisis?

Het woord 'crisis' is niet uit de lucht. We hebben een economische crisis, een energiecrisis, een voedselcrisis en de watercrisis komt eraan. Maar het zijn nog niet de belangrijkste, want dat is de morele crisis. Alles wat ik wil, moet kunnen. De maakbaarheid als een vanzelfsprekendheid op veel gebieden: de medische ethiek, ons omgaan met de planeet, de virtuele geldstroom, ons eten dat wie weet waar vandaar komt etc. Dit kan pas veranderen als we het in gezamenlijkheid oppakken. Niet door tolereren, maar door te zien wie de ander werkelijk is. In Suriname ga je als christen naar alle kerken. Je leeft en viert met elkaar, je hebt elkaar nodig. Het gaat daar goed met het samenleven van mensen van verschillende etnische achtergronden. Ook de samenwerking tussen moskee, kerk en synagoge is goed. In 1863 werd de slavernij officieel afgeschaft, de slaven kwamen overal vandaan. Ze wisten dat als ze verder wilden komen, ze elkaar nodig hadden. Rijkdom en kracht komen voort uit de diversiteit van elkaars wortels. Het is geen gemakkelijke weg, omdat het ook over grenzen gaat, om het benoemen van pijn.

In het VN-gebouw in New York staat de internationale gemeenschap afgebeeld in de hal met de zogenaamde 'Golden Rule', die heel simpel erop neer komt dat je anderen moet behandelen zoals je zelf behandeld wilt worden. En in Johannesburg staat de tekst 'If you want to walk fast, walk alone. If you want to walk far, walk together'. Hiermee wordt de inleiding van Kathleen Ferrier beëindigd: als we verandering ten goede willen, moet dat in gezamenlijkheid gebeuren. We hebben elkaar hard nodig!

Gedachtenwisseling

Hierna vindt er nog een levendig gesprek plaats. Zomaar een greep uit de gestelde vragen en het gesprek naar aanleiding ervan:

- Onder de noemer 'tolerantie' valt veel onverschilligheid, niet alleen naar allochtonen, maar ook onder autochtonen. Er is angst om verlies van de eigen zekerheden en onvermogen om met elkaar in gesprek te gaan. Hoe breek je het open?

Onderling is het vaak ook heel lastig, dat is waar. Pakistaanse christenen willen niet met Pakistaanse moslims te maken hebben, bijvoorbeeld. De schrijfster Lulu Wang zegt dat ze een gastvrije ontvangst kreeg hier, maar nog steeds niet als gelijkwaardig wordt gezien. De slavernij werkt blijkbaar nog steeds door. Toch is Kathleen Ferrier niet pessimistisch. Waar zullen de verhoudingen veranderen? In Afrika en in Latijns-Amerika gebeurt er al een heleboel. Wil Europa de welvaart en welzijn handhaven, dan hebben we de andere continenten hard nodig. Bovendien

is er een nieuwe opkomende generatie, die zich op een andere manier met elkaar verbindt. De wereldgemeenschap is hun ding en zij stapt makkelijker over verschillen heen.

- Werkt juist de politiek marginalisatie niet in de hand?
De vraag of het huidige partijpolitieke stelsel nog past, kan inderdaad gesteld worden. Belangrijk is te laten zien waar je voor staat. Wat maakt het uit waar je voor kiest? Het CDA bijvoorbeeld laat zich inspireren door het Evangelie en dat moet je zichtbaar maken. Het is de inspiratiebron, waarin ook moslims en hindoes zich herkennen. Je moet het uitdragen en kerkenbaar zijn.
- Er is sprake van een neergaande lijn. Mensen vinden dat hen alles wordt afgepakt, waar ze hard voor gewerkt hebben. Ze vergeten dat je in slechte tijden gewoon een stapje terug zult moeten doen. De inspiratie vanuit de kerken is ver te zoeken. Wat doe je met je idealen?
De scheidslijnen lopen op allerlei plekken, ook tussen jong en oud. We moeten de zorgen met elkaar delen. De oproep van gezamenlijkheid moet juist nu het financieel moeilijk is gedaan worden. We moeten loslaten. De overgang naar een ander soort samenleving kan alleen plaatsvinden als we ons met elkaar verbinden, horizontaal en niet 'top down'. Maar eerst moeten we door de chaos en het loslaten van zekerheden heen.
- Je kunt van jezelf vinden dat je verdraagzaam bent, maar toch loop je aan tegen boerka's en ritueel slachten.
Ook in de politiek lopen we tegen grenzen aan van wat acceptabel is en wat niet. Als je een positie hebt, waar mensen moeten kunnen zien wie je bent, kun je geen boerka dragen. In het publieke leven moet je gezichten kunnen zien. Wat het CDA betreft, woog ten aanzien van ritueel slachten de religieuze overtuiging het zwaarst, met dien verstande dat in de voorbereiding die middelen gebruikt worden die helpen dieren minder te laten lijden.
- Hoe wordt de arrogante houding van de Europese c.q. Nederlandse politiek en kerken m.b.t. armoedebestrijding omgebogen?
Er is al een omkeer zichtbaar. Veel Europeanen emigreren naar voormalige koloniën, waar wel werk en inkomsten voorhanden zijn. Hoogopgeleiden gaan terug naar hun land van herkomst. Het beleid van deze regering waar het om ontwikkelingshulp gaat, is moeilijk te begrijpen. Op het moment dat wij de vruchten kunnen plukken van ons beleid dat in vele decennia is opgebouwd, laten we alles uit handen vallen. We denken dat we door handel kunnen winnen, maar zo is het niet. Nederland verliest de goede naam in de landen die we tot voor kort ontwikkelingslanden noemden en cijfert zichzelf daarmee uit de markt.
- Hoe is het beeld dat migranten van ons hebben?
Ze willen niet op een eilandje blijven zitten. Ze vinden dat God hen naar dit land heeft gebracht. Onze broeders en zusters zitten in nood, we willen ze helpen, maar ze zien ons niet. In principe willen mensen meedoen, maar ze blijven zich gedragen zoals er tegen ze aan gekeken wordt. Ze willen graag een rol spelen, zonder de plek te verliezen, waar ze hun identiteit kunnen versterken.

Coby Aartsen